

NICOLAI VIGELII DE
DREISA HESSORVM IV-
RISCONSULTI

DIGESTO-
RVM IVRIS CI-
VILIS LIBRI QVIN-
quaginta, in septem Partes
distincti:

*Nunc denuò ab ipso Autore recogniti, & multis in locis
emendati.*

CVM INDICIBVS.

*Privilegia Cæs. Maiest. Regisq; Galliarum, tam huic Operi,
quam reliquis huius Authoris scriptis data,
uersa pagina uidere licet.*

BASILEAE, EX OFFICINA OPO-
RINIANA. 1584.

ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBUS
 AC DOMINIS, DOMINO GVLIELMO ET DOMINO
 LVDOVICO, fratribus, Landtgrauijs Hafsiaë, Comitibus in Catzeneln-
 bogen, Dietz, Zigenhayn & Nidda, Dominis suis Clementissimis: nec-
 non Strenuis ac Nobilibus Viris, Burckhardo à Kram Propri-
 cipi, & Arnolddo à Virmund Præsidi
 iudicij Hafsiaë:

NICOLAVS VIGELIVS
 Iurifconfultus S. P.

P vs uobis, Illustrissimi Principes, Domini Cle-
 mentissimi, necnon Strenui ac Nobiles Viri, an-
 te aliquot annos singulis pro parte dicatum, nūc
 omnibus offero uniuersum à me recognitum, &
 in multis locis correctum, existimans, quod Imp.
 Iustinianus ait, Imperatoriam maiestatem non so-
 lum armis decoratam, sed etiam legibus oportere
 esse armatam, ut utrunq; tempus & bellorum
 & pacis rectè possit gubernari: etià ad alios Prin-
 cipes ac Nobiles, qui iurisdictionem quoquomodo sibi uendicant, perti-
 nere. Nam cum duplex sit militia, uidelicet armata & togata, seu militaris
 & ciuilis, quam & legalem appellant, utranq; rectè institutam habere de-
 cet eum qui iurisdictioni foeliciter præesse, & Rempublicam suam diutur-
 nam esse uolet, Vt enim manus manum lauat, sic etiam una militia alterius
 indiget ope, nec arma sine legibus, nec leges sine armis Rempublicam con-
 stituunt diuturnam. Armata militia excelluit Alexāder magnus Macedo-
 num, Pyrrhus Epirotarum, Attila Hunnorum, & Tamerlane Tartaro-
 rum rex, omnes quidem illi potentissimi: sed quia togatam militiam non
 curabant, diuturna posteris suis regna non reliquerunt, & Respublicas
 bene constitutas suis armis subuerterunt. Ius feudale quo utimur, solius
 armatæ, non etiam togatæ militiæ rationem habet, cum tantum domino-
 rum & uasallorum utilitatem spectet, iuris legumq; curam nullam ha-
 beat. Quemadmodum etiam Ius Canonicum Ecclesiæ tantum, non et-
 iam Reipublicæ rationem habere uidetur: cum ius Romanum non tam
 conseruare, quàm subuertere conetur, ut mox demonstrabitur, & popu-
 lum, cuius salus summa lex esse debebat, contemptim laicos appellet, atq;
 barbarico fastu despiciat. Turcæ autem hostes nostri non solum arma-
 tam, sed etiam togatam militiam curant, suntq; sui iuris obseruantissimi.
 Ideoq; non mirum, nos ab ijs uinci armis, à quibus obseruantia uincimur
 iuris. Veteres item Romani, quorum Imperium à Græcis ad Germanos
 translatum est, armorum simul & legum curam habuerunt: nec enim mi-
 nori prudentia leges tulerunt, nec minori constantia latas leges obserua-
 runt, quàm bella gesserunt: de quorum Iurisprudencia Cicero: Incredibile

DIGESTORVM IVRIS CIVILIS

PARS PRIMA:

DE IVRE PVBLICO.

DE IVRE ET LEGIBVS.

LIBER PRIMVS.

DE DEFINITIONIBVS AC differentijs iuris & legum.

Cap. I.

I. DEFINITIO IVRIS realia.

DEFINITIO IURIS L. 1. ff. de iudicia & iure, his verbis: Ius est ars boni & æqui. Hæc definitio constat ex genere & obiecto iuris. Est enim genus Iuris, ars: quæ nihil aliud est, quam collectio & ordo præceptionum, ad aliquem finem utilem vite. Obiectum autem iuris circa quod versatur, est bonum & æquum in causis civilibus.

II. DISTINCTIO SIGNIFICATORVM IURIS.

Distinctio significatorum iuris proponitur l. penult. & ult. ff. d. ii. his verbis: Ius pluribus modis dicitur. Vno modo, cum id quod semper bonum & æquum est, Ius dicitur: ut est Ius naturale. Altero modo, quod omnibus, aut pluribus in quaq; ciuitate utile est: ut est Ius civile. Nec minus Ius rectè dicitur in ciuitate nostra, Ius honorarium. Prætor quoq; Ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit relatione scilicet facta nõ ad id quod Prætor ita fecit, sed ad illud quod Prætorè facere cõuenit. Alia significatione Ius dicitur locus in quo Ius redditur, appellatione collata ab eo quod fit, in eo ubi fit, quem locum determinare hoc modo possumus, ut ubi cunq; Prætor salua maiestate imperij sui, saluoq; more maiorũ Ius dicere cõstituit, is locus rectè Ius appelletur. Nonnunquam Ius etiam pro necessitudine dicimus: ueluti, est mihi Ius cognationis uel affinitatis. Hisce verbis sex iuris significationes proponuntur: quarum tribus prioribus Ius sumitur pro Iuris præceptis, seu legibus naturalibus, civilibus & honorarijs, continentem scilicet pro contento. Quarta significatione decretum Prætoris, etiam iniquum, Ius dicitur: de qua re dicitur J. cap. 7. except. 2. Quinta significatione Ius per metonymiam sumitur pro loco, in quo Ius dicitur. Cui concordat Laoluit. 4. §. fin. ff. de interrogat. in Iure faciend. cuius uerba uide J. lib. 7. cap. 5. de cõfessis, quest. 1. except. 14. Sexta significatione Ius sumitur pro necessitudine, cognatione uel affinitate. Præter iam enumeratas, & aliæ sunt Iuris significationes. Nam septimo modo Ius accipitur pro potestate ac facultate à le-

ge concessa agendi aliquid, uel faciendũ. Sic actio, iter, actus, usufructus, & similia, Iuris appellatione continentur. Postremo, Ius proprie significat artem boni & æqui, ut supra est dictum.

III. ETYMOLOGIA IVRIS, seu ratio nominis.

Iuris etymologia proponitur l. i. in prin. ff. de iusticia & iure, his verbis: Iuri opetam daturum prius nosse oportet, unde nomẽ Iuris descendat. Est autem Ius à iusticia appellatum. Huius etymologie rationem ac confirmationem Iurisconsultus subiicit his verbis: Nam (ut eleganter Celsus definit) Ius est ars boni & æqui, &c. Cum ergo Ius sit ars, permixta ac ceteræ artes, denominatur à re cuius ars est, ac præcepta tradit: scilicet à iusticia, cuius regulas atq; præcepta prescribit. Hæc de definitionibus Iuris, tam nominis quàm rei, sint dicta.

III. DEFINITIONES legum.

I. Definitio legum proponitur l. 1. ff. de legib. his verbis: Lex est commune præceptum, uirorum prudentum consultum, delictorũ quæ spontè uel ignorantia cõtrahuntur coercitio, cõmunis reipublicæ sponso. Hæc definitio causam efficiens, materiam, formalem & finalem. Aut enim Iurisconsultus: Lex est cõmune præceptum. Hisce uerbis, exprimitur genus seu forma legis. Sunt enim leges nihil aliud quàm præcepta Iuris, artis boni & æqui. Aut insuper Iurisconsultus: Virorum prudentum consultum. Hic causa legum efficiens denotatur, scilicet uiri prudentes, penes quos est reipublicæ administratio, & legum condendarum potestas. Hisce uerbis, Delictorum quæ spontè uel ignorantia cõtrahuntur coercitio: materia simul & finis legum designatur. Nã uersatur leges cū circa contractus hominũ, tum circa delicta: estq; hic finis & usus legum, ut delicta coerceantur: hoc est, ut suum cuique tribuatur, nemo ab altero ledatur, & sic societas civilis conseruetur. Quod autem ad finem definitionis adijcitur, Communis reipublicæ sponso: aliam legum efficientem causam denotat, publicam scilicet populũ consensum. Concordat l. de quibus, 12. ibi: nam cum ipse leges, ff. de legibus. cuius uerba uide J. cap. 7. de iure non scripto. Item concordat l. penult. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. cap. 3. in prin.

II. Legum definitio, præter non ab similibus, proponitur l. 1. in prin. ff. de legibus, his uerbis: Demosthenes orator sic definiuit: Νομος ἔστιν ὁ νόμος τῆς πόλεως, ὁ νόμος τῆς πόλεως, ὁ νόμος τῆς πόλεως, ὁ νόμος τῆς πόλεως.